

УДК 658.012:330.115

О. М. Петрашова
ПрАТ «УкрНДІСВД»

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА: СУТЬ ТА ПЕРЕДУМОВИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На основі дослідження ключових параметрів функціонування вітчизняних підприємств доведено необхідність удосконалення методичного забезпечення управління економічною безпекою підприємства.

Економічна безпека, підприємство, методичне забезпечення, удосконалення

Проблема забезпечення високого рівня економічної безпеки для вітчизняних підприємств набуває особливої важливості внаслідок важкопрогнозованих змін зовнішнього середовища, фактичної відсутності державної підтримки, зростаючого тиску міжнародної конкуренції, нестабільності світового фінансового ринку, низької купівельної спроможності населення тощо. За таких умов життєздатність і конкурентоспроможність підприємств стають пріоритетними, але їх досягнення можливе лише у разі ефективного функціонування комплексної системи економічної безпеки кожного окремого суб'єкта підприємницької діяльності та уваги до цієї проблеми державних органів управління усіх рівнів.

Питання забезпечення економічної безпеки підприємств порушували в своїх роботах О. Ареф'єва, О. Бандурка, М. Бендіков, І. Бланк, В. Духов, З. Живко, М. Камлик, І. Керницький, О. Кириченко, Д. Ковальов, Г. Козаченко, Л. Лігоненко, О. Ляшенко, Е. Олейников, В. Ортинський, І. Плєтнікова, В. Пономарьов, В. Сідака, Т. Сухорукова та ін. Однак не усі аспекти цієї важливої і складної проблеми знайшли відображення у працях вітчизняних і закордонних науковців.

Метою даної статті є обґрунтування необхідності активізації наукового пошуку стосовно удосконалення методичного забезпечення управління економічною безпекою підприємств.

Якщо проблемі гарантування економічної безпеки на макрорівні приділяється всебічна увага як з боку науковців, так і відповідних державних органів, то аналогічні дії щодо підприємницьких структур менш активні й інколи перебувають на другому плані, що суперечить принципам ринкової економіки. Підґрунтям висловленого є те, що економічна безпека – це багатофакторна категорія, яка характеризує здатність усіх суб'єктів економіки, починаючи з держави, підприємства і закінчуючи кожним громадянином, захиститися від загроз та забезпечити задоволення своїх інтересів. Економічна безпека всіх рівнів взаємопов'язана і взаємозалежна. Так, з одного боку, економічна безпека окремого підприємства неможлива без створення, регулювання й підтримки державою сприятливих для цього умов, з другого, – економічна безпека держави неможлива без стабільно ефективно функціонуючих підприємницьких

структур. Так, зростання числа підприємств з високим рівнем економічної безпеки сприятиме зміцненню економічної безпеки України. В іншому випадку – банкрутство, тобто втрата економічної безпеки, одного підприємства юридично фіксує невдачу локальної інновації. Але якщо спостерігається масове банкрутство не тільки дрібних, але й середніх і великих підприємств, то це вказує на суттєві зміни в організаційно-виробничій структурі національної економіки і погрожує серйозними ускладненнями.

Перед вітчизняними підприємствами потреба в створенні системи економічної безпеки стоїть особливо гостро, адже це одна з ключових умов їх ефективного функціонування в ринкових умовах, коли ще відсутні результати трансформаційних процесів, зокрема:

- слабкість державної правової системи;
 - недосконалість чинного законодавства про податкову, кредитну, фінансову, грошову, бюджетну системи;
 - посилення конкуренції і використання не завжди законних методів конкурентної боротьби;
 - криміналізація всіх сфер життя в країні і використання кримінальних структур для нейтралізації конкурентів;
 - використання представників державних структур влади в нечесній конкурентній боротьбі;
 - відсутність достовірної інформації про суб'єкти бізнесу;
 - брак досвіду роботи в умовах ринку;
 - відсутність сформованих правил ведення бізнесу.
- низька культури ведення бізнесу: неповага до партнерів і прагнення їх обманути, недобросовісне ставлення до взятих на себе зобов'язань тощо.

Ще одним суттєвим аргументом щодо необхідності наукових розробок системи економічної безпеки на мікрорівні є складний поточний фінансовий стан вітчизняних підприємств. Для аргументації цієї тези на основі офіційних статистичних даних [1, 3, 5] нами отримано наступні результати аналітичного дослідження. Передусім звернемо увагу на динаміку кількості підприємств, зважаючи на їх загальну кількість у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення, що є відносним та об'єктивним показником (рис. 1).

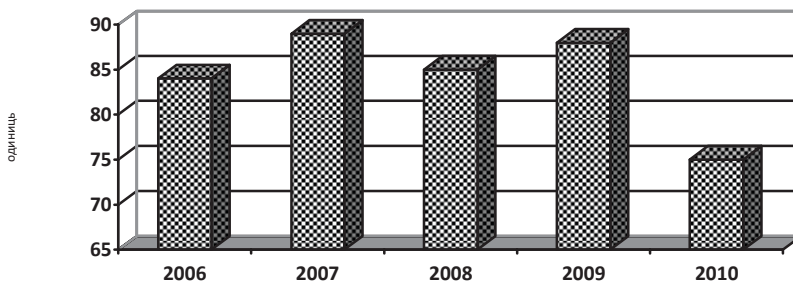

Рис. 1. Динаміка кількості підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб населення

Відповідно до отриманих результатів 2010 рік характеризується різким зниженням кількості суб'єктів господарювання – підприємств, що спричинено як важкими наслідками фінансової кризи 2008 року, які не були успішно подолані, так і подальшими негативними геополітичними змінами, зокрема і у фінансовій сфері.

Інший визначальний показник – кількість найманих працівників на підприємствах (рис. 2). Динаміка цього показника, аналогічно до попереднього, також свідчить про наявність негативних тенденцій, але в більш тривалому періоді – 2006–2010 рр., тобто йдеться про ознаку системної кризи національної економіки, яка набула відкритого характеру в 2008 році.

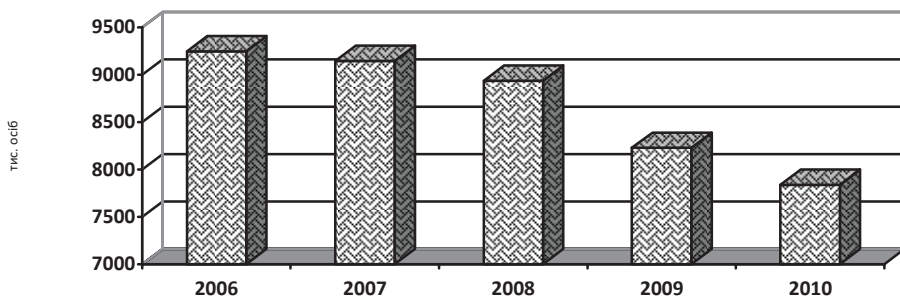

Рис. 2. Динаміка кількості зайнятих працівників

Якщо взяти до уваги динаміку обох показників, то водночас із скороченням кількості підприємств мало місце і зменшення числа зайнятих на них працівників, що, у свою чергу, негативно впливає на купівельну спроможність населення, а в кінцевому підсумку – і на фінансові результати діяльності підприємств, що загрожує економічній безпеці останніх.

Ще один важливий показник – обсяг реалізованої продукції промисловими підприємствами характеризується наступною динамікою (рис. 3).

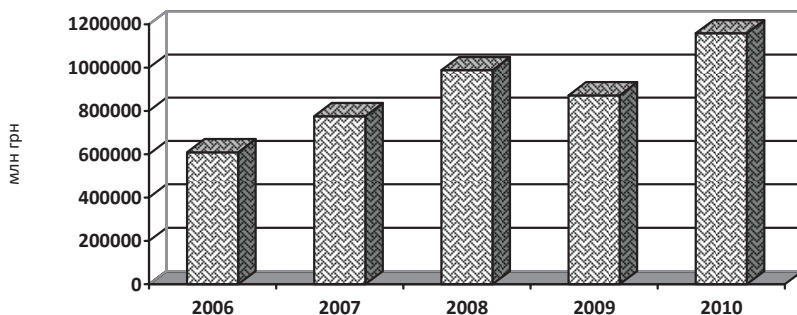

Рис. 3. Динаміка обсягу реалізованої продукції

Одержані результати свідчать про неоднорідність у тенденціях зміни обсягу реалізованої продукції, зокрема в 2008–2010 роках. Разом з тим слід пам'ятати і про вплив ще одного фактора, який в умовах вітчизняної економіки є чи не найважливішим, – інфляційні процеси, що суттєво діють на зростання цін. Не менш важливим фактором є відмінність у динаміці обсягу реалізованої продукції стосовно окремих видів діяльності переробної промисловості, до структури якої і входить видавничо-поліграфічна галузь (рис. 4).

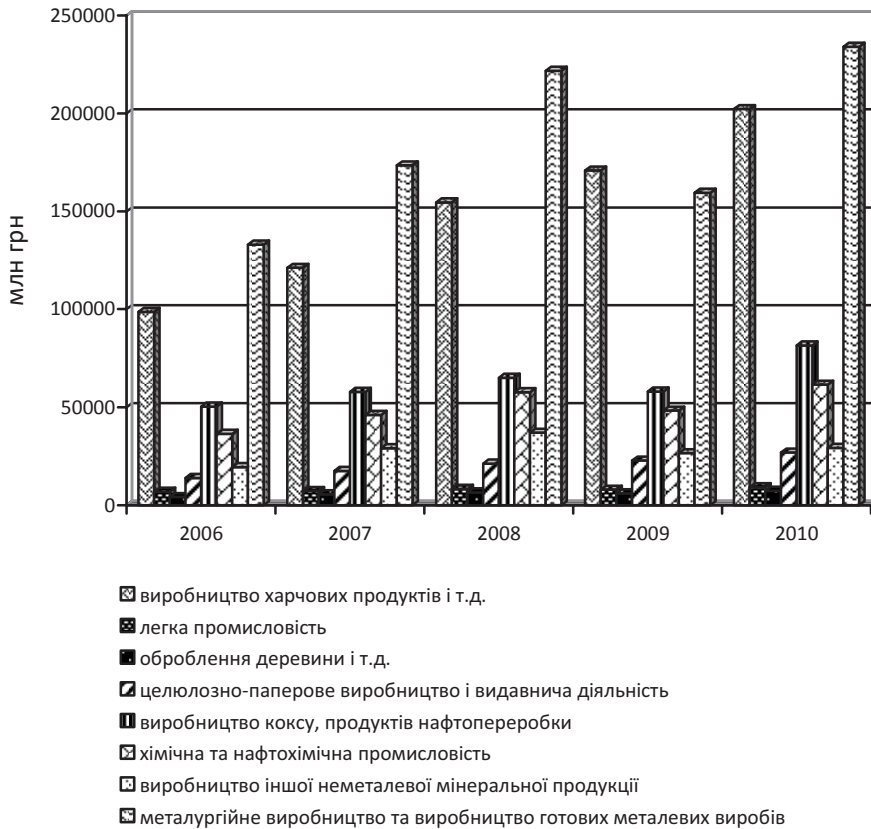

Рис. 4. Динаміка обсягу реалізованої продукції за видами економічної діяльності (переробна промисловість)

Загальна динаміка обсягу реалізованої продукції по переробній промисловості визначається фактично двома основними видами діяльності – виробництвом харчових продуктів та металургійним і машинобудівним виробництвом. Якщо для першого із зазначених упродовж 2006–2010 рр. притаманні виключно тенденції до зростання, то для другого – спад у 2009 році.

Більш якісним показником щодо результатів діяльності промислових підприємств є кінцевий результат (рис. 5).

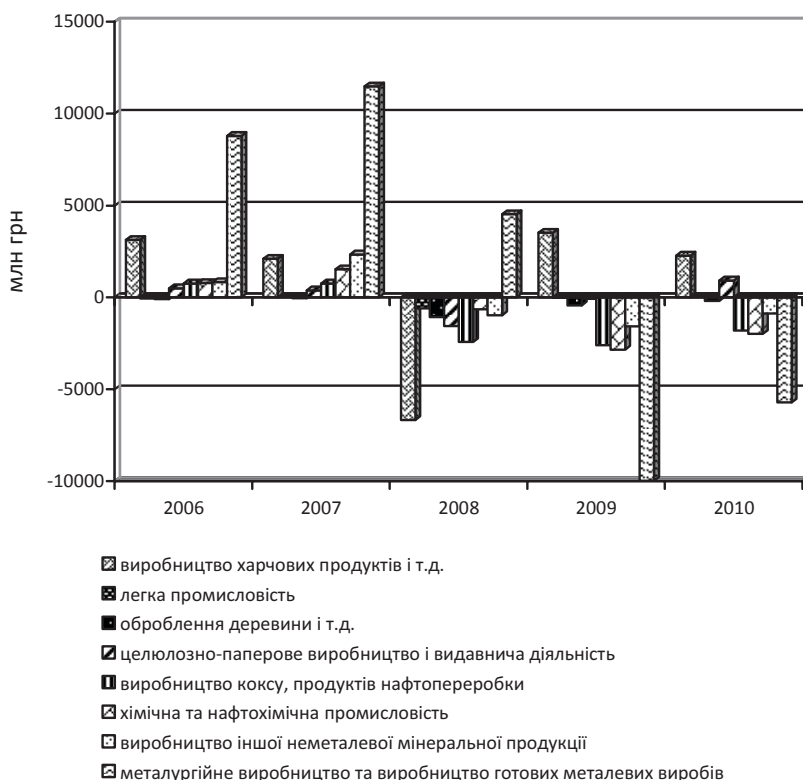

Рис. 5. Динаміка фінансового результату (сальдо) за видами економічної діяльності (переробна промисловість)

Свідченням низького рівня економічної безпеки є результати роботи підприємств промисловості в межах досліджуваного періоду: адже у 2009–2010 рр. позитивне сумарне сальдо отримали лише підприємства, які спеціалізуються по випуску харчових продуктів. Якщо порівняти результати динаміки зазначених показників (див. рис. 4, 5) у розрізі видів діяльності, то увагу привертає той факт, що при найбільшій величині обсягу реалізованої продукції в металургійному та машинобудівному виробництві спостерігається і найвищий рівень отриманих збитків.

Ще одним істотним показником для визначення поточного рівня економічної безпеки на мікрорівні є збитковість підприємств (рис. 6). Водночас з негативним кінцевим результатом діяльності, який загалом по переробній промисловості у 2010 р. становив 3177,6 млн грн, негативним фактом, який указує на низьку ефективність гарантування економічної безпеки більшості підприємств, є критично висока частка збиткових підприємств – 41,0%, а в розрізі окремих видів діяльності досягає понад 50%, наприклад стосовно виробництва іншої неметалевої мінеральної продукції.

Вищевикладене, яке ґрунтується на результатах дослідження офіційних статистичних джерел інформації, свідчить про наявність значної кількості проблем у сфері забезпечення економічної безпеки вітчизняних підприємств і, як результат, вимагає розроблення та удосконалення адекватних методичних засад управління.

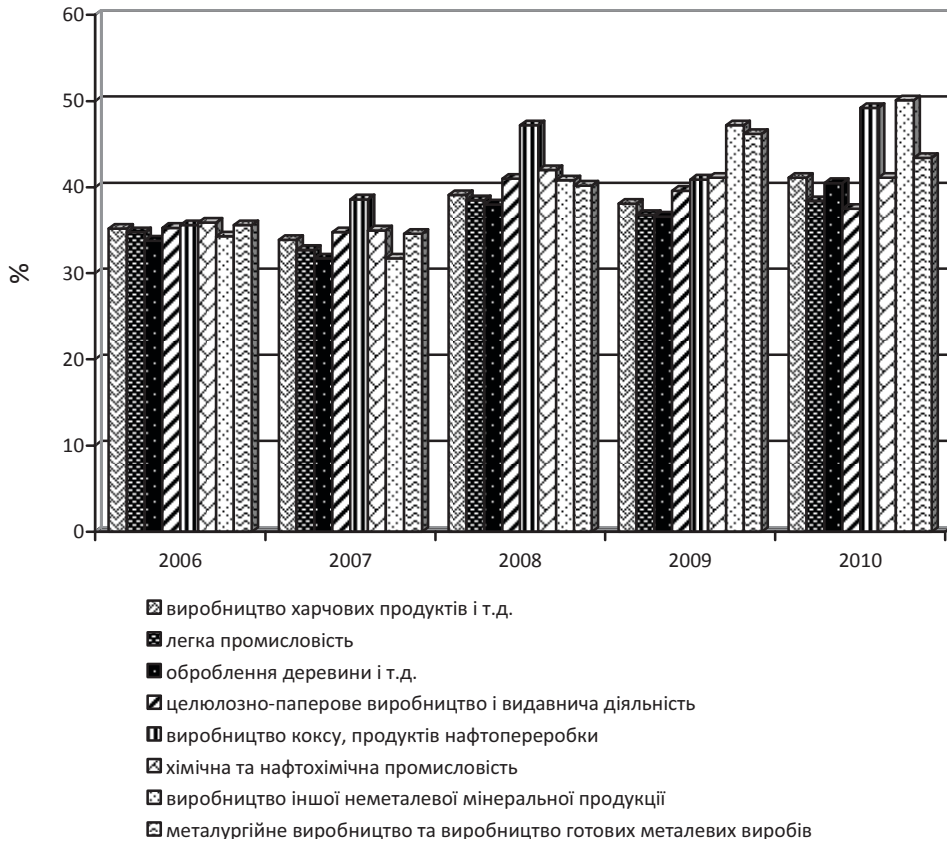

Рис. 6. Динаміка частки підприємств, які отримали збитки за видами економічної діяльності (переробна промисловість)

Попри усі труднощі функціонування вітчизняних підприємств, доцільно нагадати, що, як наголошується в праці [2], однією із складових успіху є виживання за будь-яких економічних умов. І хоч це не фіксується в документах підприємств і організацій, але виживання й можливість існування або іншими словами «забезпечення безпеки існування підприємства» — це є «найпершим завданням більшості організацій» [2].

У контексті наведених переконливих фактів на користь життєвої необхідності розроблення та реалізації методичних засад управління економічною безпекою підприємницьких структур реальним є те, що на відміну від нашої

держави в інших країнах питанням забезпечення економічної безпеки надано пріоритетний статус не лише на національному рівні, але й на мікроекономічному. Так, підприємства індустріально і ринково розвинутих країн витрачають на управління економічною безпекою до 15% прибутку [4].

У складних умовах функціонування нашої країни саме гарантування високого рівня економічної безпеки підприємства повинно передбачати:

забезпечення високих фінансових результатів господарської діяльності і фінансової стійкості;

досягнення високого рівня конкурентоспроможності підприємства;

реалізацію економічних інтересів;

ефективне використання усіх наявних ресурсів;

захист усіх сфер функціонування тощо.

Проведене теоретико-аналітичне дослідження чітко свідчить про нагальну потребу створення й удосконалення на кожному вітчизняному підприємстві системи економічної безпеки як ключової передумови забезпечення їхньої життєздатності та досягнення інтересів, а внаслідок взаємозв'язку між рівнями безпеки повинно сприяти підвищенню конкурентоспроможності національної економіки загалом.

1. Діяльність суб'єктів господарювання : стат. зб. / за ред. І. М. Жук; Держкомстат України. — К. : ДП «Держаналітінформ», 2010. — 447 с. 2. Мескон М. Основы менеджмента / Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф.; пер. с англ. М. А. Майорова, Э. В. Шустер. — М. : Дело, 1993. — 702 с. 3. Наукова та інноваційна діяльність в Україні : стат. зб. / Держкомстат України. — К. : Техніка, 2010. — 457 с. 4. Реверчук Н. Й. Управління економічною безпекою підприємницьких структур : моногр. / Н. Й. Реверчук. — Львів: ЛБІКБУ, 2004. — 195 с. 5. Статистичний щорічник України за 2010 рік : зб. / за ред. О. Г. Оса-уленка ; Держ. ком. стат. України. — К. : Консультант, 2011. — 566 с.

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ: СУТЬ И ПРЕДПОСЫЛКИ УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

На основе исследования ключевых параметров функционирования отечественных предприятий доказана необходимость усовершенствования методического обеспечения управления экономической безопасностью предприятия.

ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISE : ESSENCE AND PRE-CONDITIONS OF IMPROVEMENT OF THE METHODOICAL PROVIDING

In the article, on the basis of research of key parameters of functioning of domestic enterprises, the necessity of improvement of the methodical providing of management economic security of enterprise is well-proven.

Стаття надійшла 13.07.2012

УДК 65.012.8

О. В. Халіна*Українська академія друкарства***ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ПРОЦЕСУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА**

Розглядаються теоретичні аспекти створення власної служби економічної безпеки.

Економічна безпека, служба безпеки підприємства, регламент служби безпеки

У складних умовах господарювання, що характерні для вітчизняної економіки, особливої важливості набуває процес гарантування економічної безпеки кожного підприємства, здійснення якого за умов недостатності та недосконалості теоретичної бази є ускладненим, а відтак і недостатньо ефективним. Теоретичне напрацювання нових методів забезпечення економічної безпеки підприємства є актуальною проблемою, оскільки її вирішення покликане знайти і запропонувати діючі механізми, успішні для застосування на практиці.

Вагомий внесок у дослідження проблеми економічної безпеки держави і підприємництва зробили вітчизняні вчені О. Ареф'єва, С. Злупко, В. Білоус, Н. Вавдіук, В. Геєць, З. Герасимчук, Я. Гончарук, С. Довбня, В. Духов, Т.Іванюта, М. Єрмоленко, Я. Жаліло, А. Заїчковський, І. Зінько, Т. Кузенко, О. Кузьмін, А. Кирієнко, Т. Ковальчук, Б. Кравченко, О. Коробчинський, М. Лесечко, О. Ляшенко, В. Марцин, Л. Мельник, І. Михасюк, С. Мочерний, В. Мунтіян, Н. Нижник, В.Ортинський, С. Покропивний, О. Терещенко, Н.Тумар, В. Франчук, М. Флейчук, С. Шкарлет, В. Шлемко, В. Ярочкін та ін. Однак, на нашу думку, в науковій літературі в недостатній мірі розглянуто методи, способи та механізми забезпечення економічної безпеки підприємства, особливо це стосується розроблення практичних рекомендацій.

Метою даної статті є визначення послідовності та теоретичних засад створення внутрішньої служби безпеки підприємства.

За твердженням науковців О. Ляшенка, Ю. Погорєлова, В. Безбожного, питання економічної безпеки є завжди актуальним незалежно від стану життєвого циклу певної соціально-економічної системи, масштабів її діяльності та загальноекономічної ситуації в країні [2]. Поділяючи цю думку, вважаємо, що процеси забезпечення економічної безпеки підприємства та функціонування самого підприємства взаємозалежні, постійно перебувають у тісному зв'язку і тому їх потрібно розглядати в сукупності. Ґрунтуючись саме на цій тезі, нами розроблена організаційна схема процесу забезпечення економічної безпеки підприємства, на першому етапі якого обов'язковим є розгляд можливих альтернативних варіантів гарантування безпеки. Для вирішення зазначеного питання узагальнено доробок вітчизняних і закордонних науковців щодо